

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Πρόσεξε τα κ. Μαγκ. Τό δημοσιευθέν ήτον δροσερό, αλόφοντο και καλλίτερα τεχνουργημένο. Και τὰ δευτέρα καλούτσικα αλλά πρόσζε τα. Κάνε τους κόντρα. Κ. Άθαν. Μή θυμώνεις. Δέμε καμμιὰ φορά και κανέν άστέιο διάβασε λοιπόν:

Τί Άγρια κακοτοπιά! Θεέ μου—τί είνε τούτο; Ένα σιγό μουρμούρισμα άκούω, σά λαούτο.

Στά Άλλα κάτι λές: τό έκκλησάκι στέκεται καλά: με λίγο σοβάτισμα θά γίνη εύπρόσωπο· ή Πλανεύτρα Φύσις ως ιδέα καλή, μά ως έκτέλεσις—νά μάς συμπαθάς κιόλας,—δέν είνε εύκολη φαίνεται, και τό νόημα πηγαίνει περίπατον! Μερικά σου δέν έχουν ρυθμό καθόλου, όπως τό Χινόπωρο. Οί θύμησές σου κ. Άθας άρχετὰ καλά γραμμένες. Άπόφευγε τις άπιθανότητες. Αυτό που γράφεις είναι κακούργημα διά τό όποιον ό γέρος θά είχε συλληφθί άμέσως ή θά είχε λυτταρισθί επί τόπου από τους συνταξιδιώτας του.

Άκαθιμ. ό Γραφιάς του Ντέ Άμύτσι έχει μεταφρασθί εύτυχώς δλόκληρος, τό IL CUORE μεταφράσθηκε κ' έξεδόθηκε σέ βιβλίό· ώστε... Άλλο. Τί νά κάνουμε. Έπειδή ή πρωτότυπος έργασία και ή δημιουργική παρουσιάσει μπιστοσύνη ριχτήκαμε δλο σέ μεταφράσεις, δέν άφίσαμε Ρώσο, Σκανδιναυό, Έπρεβόρετο, Έσπανό, Κελτιβήρα και Άγγλοσάξωνα νά μή του άλλάξουμε—παρ' όλίγο νά πώ την πίστι άλλα κάτι χειρότερο— την έννοια και τις ιδέες και τὰ άντικείμενα άκόμη που γράφει. Ούτω πως σέ κάποια μετάφρασι, κάποιος παρουσιάσει σ' ένα σαλόνι τόν κύριον τάδε με τά... νυχτικά του.

Ήθελε νά πη ό άνθρωπος, ότι στο σαλόνι ήταν φίλοι μεταξύ τους· όχι έπίσημα δηλα δή! Φυλαχθόμεν λοιπόν, διότι κατ' αυτόν τόν τρόπον κινδυνεύουμε ν' άκούσουμε «Πάρ τον μέσα.» «Γράφεις καλούτσικα», κ. Άστερ. Μας έρωτάς. Άλλ' έρωτώμεν και ήμετες τί σημαίνει γράφω καλούτσικα. Έρωτικήν έπιστολήν, έξίγησιν άρχαίου κειμένου, καλλιγραφίαν, καταστιχογραφίαν, είδησούλες, φιλά, λίγ' άπ' δλα, τελευταία ώρα, δράμα, έργον, χρονογράφημα, άρλούμπαν. Πάντα ταύτα σημαίνει γράφω καλούτσικα! Τί θέλεις νά μάθης άν θά μπορούσας νά γράφης; Θά μπορούσας λοιπόν. Γράφε κάθε μέρα. Δείχνε τα άλλοι πρώτα, και άμα σου πούν... «έγινες» τότε μάς στέλνεις κάτι που νά μπορεί νά διαβασθί και από Άλλους.

Ή Μελαγχολία σου. Πούρλ, μάς ήρε άκριβώς την στιγμήν που είχαμε «Spleen». Έδιαβάσαμε δέ και μίαν «Έρωτικήν έξομολόγησιν» εκ της όποιας ύποπτερον δεινώς. Ό Έρωτής την... έξομολόζει στο τέλος: και συνεπώς δέν μάς έμεινε άλλο παρά νά κατασυνεύσωμεν σπληνάντερον! Ή ιδέα σου όμως καλή, θέλουν μόνον πλέξιμο τά λόγια, καθάρισμα τά περιττά, κτλ. κτλ.

Θεμ. Μιρ. Τό στέριωσες με είλικρίνεια. Αυτό είνε άρετό, αλλά δέν φτάνει μόνο του. Τώρα έρχεται και ή τέχνη που άπαιτεί και σου λέει «Άγκάλιασέ με

καλά» για νά τὰ πώ ώραία αυτά που αισθάνεσαι. Ένα και κειά χαλαίε δλη την άρμονία.

Κ. Άλ. Φάγκ. Τό νησί σας διορθωθέν κάπως έστάλη νά δημοσιευθί διά την είλικρίνειάν του. Τά Άλλα σου ξαναχτένισέ τα και βάλε τους και τό άρωμα του πρώτου!

Οί στίχοι Νεοπτολέμου μήπως είνε του ίδιου σας περιοδικού; Είδοποιώ όμως ότι τό μόνον που δέν έχομεν είνε ή γνώση. Παύσατε! γιατί θά μάς πάρη ό κατήφορος. Ή ανάμνησίς σας, σπαρακταρδίων και σκληρόν... Μιά φορά κ' έσαν καιρό... ήμουν κ' έγώ· Τουτέστι νυν βάλετε ρίγανη! Εύχαριστώ έν τούτοις για τὰ μαλλιά που μου χάρισατε!

Παππαί: Ή ήθογραφία σου καλή. Ό τίτλος κύριος προκειμένου περί τού γνωστού τετραπόδου πολύ εσυχημένος δεδομένου ότι σήμερα είνε δύσκολον νά άπονεμηθί όπουδήποτε Σέ μερικά νησιά του Αιγαίου μέλιτα λέγεται και Κόνσολος.

Έλάβομεν διήγημά σας, Φίλιππάκο. Τουτέστιν: Λαμβάνετε τρεις δόσεις Παπασταμάτη, δύο Καρκαβίτσα, άνακατεύομε καλά, ρίχνομεν Έφταλιώτην, και πασπαλίζομεν από πάνω με Βουτυράν τσιγαρισμένον. Και αυτό μάς τό προσφέρετε, Κύριε! Κ' έμεις λοιπόν σας παραπέμπομεν εις την... Άγορανομίαν.

Μεταξύ της Άλήθειας και Ψευτιάς εύρεθέντες κ. ΣΕΜ έστράφημεν, άμέσως μετά την άνάγνωσιν, πρὸς την πρώτην, την όποιαν όμως έρωτήσαντες, έπληροφορήθημεν ότι ποτέ της δέν έγνώρισε ούτε τους τσοπάνους ούτε τους ζευγάδες ούτε και κανένα εις τόν κόσμον· ούτε και θά γνώριση ποτέ. Άποχαιρετήσαντες λοιπόν αυτήν άναγκαζόμεθα νά ειπούμε ψέματα, ότι μάς άρσει τό τραγούδι σου. Δέν έγκρίνομεν, κ. Δεσπότη άκόμη αλλά έπαινούμεν τους πόθους σου. Κύρ. W, έν ώ τὰ πὰς καλά μου τὰ χαλάς στο τέλος άπότομα. Ή ύπόθεσις αυτή θέλει δυνατή πέννα· δέν είνε για άρχάριον. Πρόσεξε το. Μιλώ για τή μητέρα. Ή στιχογραφία σου ως άσκησις είνε καλή κ. Μιχ. Χατζ. Έξακολούθησε τό γύμνασμα. Κύριε Άντίπ. Έχουν καλώς και έγκρίνεται ή Μελαγχολία άν και άγύρευτη νάνα!

Με μεγάλη μας λύπη, κ. Έρρ. Μίεγ., άναγγέλλομεν ότι τό όρφανό σου δέν μπορεί άκόμα νά εισαχθί εις τό Όρφανοτροφείο μας. Έχομεν πληθώραν από έκθετα. Άμα μεγαλώση λίγο, βλέπουμε!

Τό δέν σέ ξεχνώ, Φοίβ. Άνθ., έγκρίνεται. Επί του παρόντος κάνεις γυμνάσματα δημοκαταληξίας, αλλά νόημα δέ βγαίνει γιόκ! Έπίσης ό χαβάζ, τουτέστι ό ρυθμός, λείπει δλότελα από τό Ναυαγό σου κ. Μοναξ. Τό σκυλί σου έγινε καλύτερο Κ. Φίλιπ. Τά δέ παιδάκια δροσερά και χαριτωμένα. Μας παρεξήγησες λοιπόν. Τά βάλαμε εις τά ύπ' όψει.

GRAMMATA ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

ΤΟ ΑΓΡΙΜΙ

Τόν είδα στηλωμένον στην κορφή, με τὰ δυο πόδια καλά στεριωμένα σάν νά ήθελαν νά γείνουν ένα με τό κράκουρο που πατούσε, τό ξερβί χέρι κρεμαστό, με την καπλίτσα ριγμένη άνάγυρτα στον άριστερό ώμο και τό δεξι χέρι κρατώντας την άγκλίτσα σά σκήπτρο άρχαϊκού Βασιλιά.

Και μή τάχα δέν είνε Βασιλιάς εκεί πάνω κι' άπόλυτος μονάρχης. Όλα τὰ βλέπει και τ' άντι-κρύζει από ψηλά. Όλοι οί Άλλοι κατέβηκαν, ροβολήσαν, και λειτουργήθηκαν· άκουσαν και τὰ Εθαγγέλια· είδαν και τόν έπιτάφιο· έκαναν κι' Άνάσταση βρόντησαν και τους γκράδες κ' ύστερα γύρισαν κατά τὰ ψηλώματα και τις πλαγιές. Μά αυτός, δώδεκα χρόνων ξανθόμαλλο και σγουρό-μαλλο και ροδοκόκκινο, ξωτικό, έτρεπε νά μείνι με τὰ πρόματα νά φυλάη και με τ' άγρίμια κ' έμεινε!

— Πώς σέ λένε, μωρέ παιδί μου;

Μιλιά. Λαλιά δέν βγαίνει.

— Μίλα μου, μωρέ γυνίε μου. Δέ σέ τρώω ούτε κακό θά σου κάνω. Πήγες κάτου;... Λειτουργή-θηκες; Έκανες Άνάσταση;

Μιλιά, λαλιά δέ βγαίνει! Δυο τρία βήματα μου έξφυγε κατά πίσω λογαριάζοντας με τό μάτι τό μονοπατί άνάμεσα σέ κράκουρα και στουρνάρια και κρινάρια κ' έτοιμος νά τό βάλλη στα πόδια.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΕΙΔΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ οί κάτοχοι άποκομμά-των των τευχών 21-30 ότι την 30ην Άπρι-λίου λήγει ή προθεσμία της άνταλλαγής αυτών δια τευχών 1-20 ή δι' έκπτώσεως 30% επί της βιβλιοδεσίας του Α' Τόμου. Συνεπώς δέον νά απεύδουν όπως μάς άπο-στείλουν ταύτα δια ονδότημένης έπίστολής, καθόδον μετά την 1ην Μαΐου δέν θά γίνονται ταύτα δεκτά.

καλά» για νά τὰ πώ ώραία αυτά που αισθάνεσαι. Ένα και κειά χαλαίε δλη την άρμονία.

Κ. Άλ. Φάγκ. Τό νησί σας διορθωθέν κάπως έστάλη νά δημοσιευθί διά την είλικρίνειάν του. Τά Άλλα σου ξαναχτένισέ τα και βάλε τους και τό άρωμα του πρώτου!

Οί στίχοι Νεοπτολέμου μήπως είνε του ίδιου σας περιοδικού; Είδοποιώ όμως ότι τό μόνον που δέν έχομεν είνε ή γνώση. Παύσατε! γιατί θά μάς πάρη ό κατήφορος. Ή ανάμνησίς σας, σπαρακταρδίων και σκληρόν... Μιά φορά κ' έσαν καιρό... ήμουν κ' έγώ· Τουτέστι νυν βάλετε ρίγανη! Εύχαριστώ έν τούτοις για τὰ μαλλιά που μου χάρισατε!

Παππαί: Ή ήθογραφία σου καλή. Ό τίτλος κύριος προκειμένου περί τού γνωστού τετραπόδου πολύ εσυχημένος δεδομένου ότι σήμερα είνε δύσκολον νά άπονεμηθί όπουδήποτε Σέ μερικά νησιά του Αιγαίου μέλιτα λέγεται και Κόνσολος.

Έλάβομεν διήγημά σας, Φίλιππάκο. Τουτέστιν: Λαμβάνετε τρεις δόσεις Παπασταμάτη, δύο Καρκαβίτσα, άνακατεύομε καλά, ρίχνομεν Έφταλιώτην, και πασπαλίζομεν από πάνω με Βουτυράν τσιγαρισμένον. Και αυτό μάς τό προσφέρετε, Κύριε! Κ' έμεις λοιπόν σας παραπέμπομεν εις την... Άγορανομίαν.

Μεταξύ της Άλήθειας και Ψευτιάς εύρεθέντες κ. ΣΕΜ έστράφημεν, άμέσως μετά την άνάγνωσιν, πρὸς την πρώτην, την όποιαν όμως έρωτήσαντες, έπληροφορήθημεν ότι ποτέ της δέν έγνώρισε ούτε τους τσο-πάνους ούτε τους ζευγάδες ούτε και κανένα εις τόν κόσμον· ούτε και θά γνώριση ποτέ. Άποχαιρετήσαντες λοιπόν αυτήν άναγκαζόμεθα νά ειπούμε ψέματα, ότι μάς άρσει τό τραγούδι σου. Δέν έγκρίνομεν, κ. Δεσπότη άκόμη αλλά έπαινούμεν τους πόθους σου. Κύρ. W, έν ώ τὰ πὰς καλά μου τὰ χαλάς στο τέλος άπότομα. Ή ύπόθεσις αυτή θέλει δυνατή πέννα· δέν είνε για άρχάριον. Πρόσεξε το. Μιλώ για τή μητέρα. Ή στιχογραφία σου ως άσκησις είνε καλή κ. Μιχ. Χατζ. Έξακολού-θησε τό γύμνασμα. Κύριε Άντίπ. Έχουν καλώς και έγκρίνεται ή Μελαγχολία άν και άγύρευτη νάνα!

Με μεγάλη μας λύπη, κ. Έρρ. Μίεγ., άναγγέλλομεν ότι τό όρφανό σου δέν μπορεί άκόμα νά εισα-χθί εις τό Όρφανοτροφείο μας. Έχομεν πληθώραν από έκθετα. Άμα μεγαλώση λίγο, βλέπουμε!

Τό δέν σέ ξεχνώ, Φοίβ. Άνθ., έγκρίνεται. Επί του παρόντος κάνεις γυμνάσματα δημοκαταληξίας, αλλά νόημα δέ βγαίνει γιόκ! Έπίσης ό χαβάζ, τουτέστι ό ρυθμός, λείπει δλότελα από τό Ναυαγό σου κ. Μοναξ. Τό σκυλί σου έγινε καλύτερο Κ. Φίλιπ. Τά δέ παιδάκια δροσερά και χαριτωμένα. Μας παρε-ξήγησες λοιπόν. Τά βάλαμε εις τά ύπ' όψει.

GRAMMATA ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

ΤΟ ΑΓΡΙΜΙ

Τόν είδα στηλωμένον στην κορφή, με τὰ δυο πόδια καλά στεριωμένα σάν νά ήθελαν νά γείνουν ένα με τό κράκουρο που πατούσε, τό ξερβί χέρι κρεμαστό, με την καπλίτσα ριγμένη άνάγυρτα στον άριστερό ώμο και τό δεξι χέρι κρατώντας την άγκλίτσα σά σκήπτρο άρχαϊκού Βασιλιά.

Και μή τάχα δέν είνε Βασιλιάς εκεί πάνω κι' άπόλυτος μονάρχης. Όλα τὰ βλέπει και τ' άντι-κρύζει από ψηλά. Όλοι οί Άλλοι κατέβηκαν, ροβολήσαν, και λειτουργήθηκαν· άκουσαν και τὰ Εθαγγέλια· είδαν και τόν έπιτάφιο· έκαναν κι' Άνάσταση βρόντησαν και τους γκράδες κ' ύστερα γύρισαν κατά τὰ ψηλώματα και τις πλαγιές. Μά αυτός, δώδεκα χρόνων ξανθόμαλλο και σγουρό-μαλλο και ροδοκόκκινο, ξωτικό, έτρεπε νά μείνι με τὰ πρόματα νά φυλάη και με τ' άγρίμια κ' έμεινε!

— Πώς σέ λένε, μωρέ παιδί μου;

Μιλιά. Λαλιά δέν βγαίνει.

— Μίλα μου, μωρέ γυνίε μου. Δέ σέ τρώω ούτε κακό θά σου κάνω. Πήγες κάτου;... Λειτουργή-θηκες; Έκανες Άνάσταση;

Μιλιά, λαλιά δέ βγαίνει! Δυο τρία βήματα μου έξφυγε κατά πίσω λογαριάζοντας με τό μάτι τό μονοπατί άνάμεσα σέ κράκουρα και στουρνάρια και κρινάρια κ' έτοιμος νά τό βάλλη στα πόδια.

νά τον πάλι ξαναστεριώθηκε με την ίδια στάσι, με τό ίδιο ριζοβόλημα των ποδιών και τό ίδιο μεγαλόπρεπο κρύτημα της άγκλίτσας.

Όλα κι' δλα. Κουβέντιαζε όσο θέλεις αλλά στάσου μακριά. Άπάντηση δέν έχει. Άν μπορείς κατάλαβε μόνος σου τί γίνεται μέσα στο σγουρό κεφαλάκι τ' δλόξανθο με τη μικρή στραβά βαλ-μένη σκουφίτσα που στέκεται στην κορφή. Νιώσε άν μπορείς τί χτυπάει και μέτρα παλμούς μέσα στ' άπαλά αυτά στήθια που φαίνονται άπ' τ' άνοι-χτό τρίγωνο του μαύρου και λερού πουκαμισιού π' άνοίγει μπροστά. Άν δύνασαι ξεδιάλυνε και διάβασε στα δυο γαλανά και ύπουλα μάτια που δέ σέ κοιτάνε ποτέ κατάνιατα· μά κοιτάνε πότε τη γή και τὰ λιθάρια και τις άκρες των τσαρουχιών, πότε με μιάς κατά πάνω στην Άλλη κορפוύλα και πέρα κατά τόν όρίζοντα τόν άτελειώτον.

Τί μυστήριο είνε τούτος ό παίδαρος; Μυστή-ριο για μάς τους άγνωρους και τους μπόσικους που θαρούμε πως τὰ ξέρουμε δλα, και δέν ξέ-ρουμε τίποτα. Για μάς είνε ή Σφίγξ, τό αίνιγμα, ό Γοΐφος.

Τί είνε τούτος ό παίδαρος; Κάτου δέ ροβόλησε ποτέ σκολειό δέν τό ξέρει τί θά πη· ανθρώπους δέν είδε Άλλους παρά τους τσελιγγάτους, τὰ γίδια, τὰ πράματα και τὰ σκυλιά. Είδε και λύκο, κι' άλπούδες, και κΰναν άσβό καμμιά φορά, και ζούδια, και τέρατα και σημεία· και τὰ ψηλά στον ούρανό, και τὰ κάτω από τη γή και τὰ άόρατα για μάς και τὰ κρυφά και τὰ μυστικά όσα δέ βλέπουμε και όσα δέ νιώθουμε.

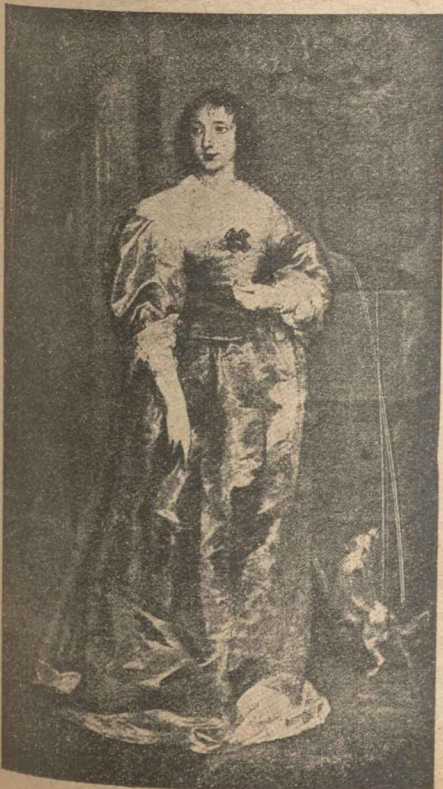
Χριστό δέν ξέρει· ούτε Παναγία. Ζήτημα είνε άν νιώθει και για Θεό τίποτα.

Μην τόν γγίζεις· μην τόν ζυγώνεις. Τραβιέται άμα ιδί ή άνθρωπο. Δέν είνε περίεργο νά μη φο-βάται τίποτα, ούτε λύκους, ούτε άγρίμια, ούτε ζωτικά, και νά τραβιέται μακριά, στ' άντίκρυσμα του ανθρώπου;

Μωρέ παιδί μου· μίλα μου. Διάνεψέ μου. Κου-τούλα με με τό σγουρόξανθο κεφάλι· σάν τό τραγί σου πήδησε, λάκκις, κατρακύλα κΰνεμ', ή δόσε μου και μιά με την άγκλίτσα σου κατακέφαλα άν θές. Μά δείξε μου τέλος πάντων ότι είσαι κάτι παρόμοιο με μένα. Νά σέ πώ άνθρωπο; νά σέ πώ γιδι; νά σέ πώ στοιχειό και ξωτικό; Τί είσαι τέλος πάντων;

Τίποτα· και τό πών. Είνε ό πρωτογενής, είνε ό Πάν άν θέλετε. Λαλιά, μιλιά δέν έχει. Φλογέρα έχει κι' όταν θέλει λαλει. Είνε άνθρωπος; είνε κτήνος, ποιός ξέρει; Ένα μόνο κατάλαβα καθώς τόν άντίκρυζα άλαλο, άμίλητο, στεριωμένο γερό εκεί ψηλά. Ότι με τὰ δυο πόδια ήταν ριζωμένος με τη γή. Ότι δέ μιλούσε δλότελι και με τὰ δυο γαλανά μάτια, πότε πότε γυρίζοντας αυτά κατά πάνω, κοιτάζε ψηλά· στο γαλανό ούρανό σά νάθελε νά βοή κάτι. Ήταν άπαράλλακτος ό Πάν. Ζώο από τη μέση και κάτω, και Θεός δόλακαι-ρος κάτω από ένα άσπρο σκουφάκι στραβά βαλ-μένο στην κορφή.

ΛΑΥΡΑΣ

BAN NTAΪΚ. — Προσωπογραφία της Βαρώνης Σπένσερ.
[Συλλογή του κόμητος Σπένσερ]

BAN NTAΪΚ. — Εικών των Αδελφών Ιωάννου και Βενεόδου Στάουρ.
[Συλλογή του κόμητος Ντάρνλεϊ]

ΒΑΝ ΝΤΑΙΚ.—Ο Δούξ τοῦ Ρίσμοντ. (Μουσείον Λούβρου)

Αυτοπροσωπογραφία του ζωγράφου

Όλοι οι μεγάλοι ζωγράφοι έδοκίμασαν είτε ζώντας είτε μετά θάνατον την αφάνειαν. Ο Τισιανός μόλις μετά δύο αιώνες από το θάνατό του έτιμήθη όσον του έπρεπε. Ο Βελάσκουεθ έδοκίμασε την έπιτυχία και την λήθη ενώ έζη ακόμη, ό δέ Ρέμπραντ έζησε δυστυχής μη δυνάμενος να αντιμετώπιση την ζωή, πωλών εις έξουτελιστικές τιμές τα έργα του.

Τού Βαν Ντάϊκ όμως ή έπιτυχία ήτο διαρκής από της εμφάνισέως του και θα διαρκέση εις τους αιώνες! Η φήμη του ήρχισεν από την Άγγλιαν και διεχύθη εις όλον τον κόσμον ως ένα αξίωμα, μη έπιδεχόμενον συζήτησιν.

Και κάτι περισσότερο. Όλη ή Άγγλική τέχνη μετά τον Βαν Ντάϊκ είναι εμπνευσμένη από αυτόν. Ο Καϊνισμπορω έφθασε μέχρι του σημείου να τον αντιγράψη τόσο πιστά, ώστε ύπερφηανέυτο να λέγη ότι μετά δυσκολίας και οι καλλιτέριοι εμπειρογνώμονες δεν θα τας απέδιδον εις τον μεγάλον διδάσκαλον. Την λατρείαν του αυτήν διά τον Βαν Ντάϊκ έφύλαξε μέχρι του θανάτου του. «Πηγαίνω πρός τον Ούρανόν, ειπεν αποθνήσκων, και ό Βαν Ντάϊκ θα είναι πλησίον μου».

Ο Ράϋνολδς αν και ήτο ποτισμένος από τον Τισιανόν ανεγνώριζεν ότι ό Βαν Ντάϊκ ήτο ό μεγαλύτερος προσωπογράφος του κόσμου.

Ο Βαν Ντάϊκ είχε πολλούς μιμητάς και δεν δυσχεραίετο δι' αυτό. Απ' εναντίας έκολλαέυτο και έδιδε πάντοτε συμβουλές και βοήθειαν εις άλλους ζωγράφους.

Εν πάση περιπτώσει είναι κανείς έντός της αληθείας, λέγων ότι ό Χολμπάιν, ό Τισιανός, ό Βελάσκουεθ, ό Ρέμπραντ και ό Βαν Ντάϊκ είναι οι μεγαλύτεροι προσωπογράφοι και ό καθείς απ' αυτούς είναι πρώτος έν ίσοις.

Η κριτική ύπήρξε πάντοτε πλήρης έπαίνων δι' αυτόν και είναι γενικώς ανεγνωρισμένον ότι σημαίνει το απόγειον της Φλαμανδικής τέχνης του δεκάτου έβδόμου αιώνας, χωρίς βέβαια αυτό να θίγη το ύπεροχον έργο του Ρούμπενς, του άρχηγού της λαμπερής αυτής τέχνης.

Ητο ίσως μεγαλύτερος από τον Ρούμπενς κατά την τεχνικήν τελειότητα. Αλλά τί δύναται να παραμερίση την πλουσίαν παραγωγικότητα και την υπερβολικήν έξαρσιν του μάγου χρωματισμού του Ρούμπενς.

Η γενέθλιος πόλις του ήτο ή Άμβέρσα, ή ώραία φλαμανδική νύμφη του Σκάλδιος, και ό πατήρ του ό Φράνς Βαν Ντάϊκ ήτο πλουσιώτατος νοικοκύρης της Άμβέρσας, ή δέ μητέρα του ήτο καλλιτέχνις πολυ έκτιμωμένη διά τας δαντέλλας της.

Έγεννήθη κατά το 1599 και δεκαετής εισήλθεν εις το εργαστήριον ενός ζωγράφου διδασκάλου, του Χάντριχ Βαν Μπάλιν. Εκεί διεκρίθη διά την προσεκτικήν μελέτην του εις το σχέδιον.

Μετ' όλίγον εισήλθεν εις το εργαστήριον του Ρούμπενς, ό όποιος τότε αν και νεώτατος είχε μεγάλην φήμη, το στάδιόν του ήτο λαμπρόν και ένδοξον, ζωγράφος περιζήτητος και διπλωμάτης.

Ο Διδάσκαλός του τον όνόμαζε «τον καλλίτερον των μαθητών του», και τον έσυμβούλευσε να ταξιδεύση εις την Ιταλίαν και να μελετήση την Ιταλικήν τέχνην, «την μόνην σχολήν από την όποιαν έξήλθον οι μεγαλείτεροι ζωγράφοι».

Πολλοί βιογράφοι του διατείνονται ότι ό Ρούμπενς ήθέλησε να άπομακρύνη τον Βαν Ντάϊκ φθονήσας την τέχνην του. Αλλά αυτό είναι συκοφαντία διά την εύγενή ψυχήν του Ρούμπενς. Άλλως τε πρώτος ανεγνώρισε την μεγάλην αξίαν του μαθητού του και δεν έδίστασεν εις το έργο του «ό Άχιλλεύς μεταξύ των θυγατέρων του Λυκομήδους» να γράψη «Εκτελεσθέν από τον καλλίτερον μαθητήν μου και έντελώς διωρθωμένον από τα χέρια μου».

Και όταν κατόπιν δεν έπρόφθανε να εκτελέση τας πολλάς παραγγελίας εκάλεσε πλησίον του ως συνεργάτην τον Βαν Ντάϊκ και ειργάσθησαν με τόσην σύμπνοιαν και συνεννόησιν, ώστε σήμερον είναι δύσκολον να ξεχωρίση κανείς τα έργα των δύο μεγάλων Φλαμανδών.

Ο Βαν Ντάϊκ, όταν άπεφάσισε να ταξιδεύση εις την Ιταλίαν, έσταμάτησεν εις τον δρόμον, όλίγον μακρότερα από τας Βρυξέλλας, εις ένα μικρόν χωρίον, το Σότενθεμ. Η αιτία της διακοπής του ταξιδίου ήτο μία ώραία κόρη. Την ήγάπησε και δεν ήθελε να άπομακρυνθή από το χωρίον εκείνο, θυσιάζων το στάδιόν του εις τον έρωτα. Όταν το έμαθεν ό Ρούμπενς δεν έδίστασε να ταξιδεύση αφήνων κατά μέρος πāsαν σχολίαν, δια να άποσπάση τον μαθητήν του από την όλεθρίαν αυτήν περιπέτειαν. το κατόρθωσε όχι χωρίς κόπον και τον έπεισε να έξακολουθήση το ταξίδιόν του και μετ' όλίγον έφθασε εις την Ρώμην, γενόμενος δεκτός από τον καρδινάλιον Μπεντιβόλιο κατά σύστασιν του Ρούμπενς.

Εκεί ύπέστη μίαν μεγάλην μεταλλαγήν, σπουδάζων τα έργα του Τιντορέτου, του Πάλμα Βέκκιο, του Τισιανού. Γεμάτος θαυμασμών ένστερνίζεται τας χρυσάς αναλαμπάς των ζωγράφων της Βενετικής σχολής τόσο καλώς ώστε ή τεχνοτροπία αυτή γίνεται κάτι ιδιόν του, μία αναδημιουργία.

Έπεσεκέφθη την Βενετίαν, το Τουρίνον, πάν-

Ο Μυστικός Γάμος της Αγ. Αικατερίνης [Συλλογή δούκος του Ουεστμίνστερ]

τοτε θαυμαζόμενος, και εξετέλεσε τας προσωπογραφίας της οικογενείας της Σαβοΐας και εις την Γένοβαν τόση ήτο ή έπιτυχία του ώστε έμεινεν εκεί και δεν έπρόφθανε να εκτελή προσωπογραφίας των άνυπομόνων εύγενών δια να άπαθανατισθούν από τον χρωστήρα του μάγου Φλαμανδού.

Εις την Ρώμην ή αυτή έπιτυχία. Από του Παλέρμου διέκοψε το ταξίδιον της Ιταλίας φοβηθείς την πανώλην και έφυγε προς την Φλαμανδίαν, χωρίς να προβλέψη να έτοιμάση πιστοποιητικά και τα διαβατήριά του.

Εις την Νεάπολιν διερχόμενος συνελήφθη ως μη ών έν τάξει προς τας ύγειονομικάς αρχάς και κατεδικάσθη εις τα κάτεργα. Πρίν όμως περιβληθί τας αλύσεις του καταδίκου άνεγνωρίσθη, εκλήθη εις τα ανάκτορα, εξετέλεσε την προσωπογραφίαν του άντιβασιλέως και έλαβε την άδειαν να έξακολουθήση το ταξίδιόν του.

Η φήμη όμως έφθανεν εις την Άμβέρσαν ότι ό Βαν Ντάϊκ έθεωρείτο ό μεγαλύτερος ζωγράφος της εποχής του και τον έπερίμεναν οι φίλοι του και μετ' αυτών πρώτος ό Ρούμπενς δια να βεβαιωθούν διά την έπιτυχίαν του.

Η πραγματικότητα δεν έθεωρήθη μικρότερα της φήμης. Αι παραγγελιαί ήρχοντο ροχοηδόν εις τον εύτυχ ή ζωγράφον και ή χαλκογραφία έγνώρισε παντού άντίγραφα των έργων του.

Φαίνεται όμως ότι εις την πατρίδα του έδοκίμασε τας έπιθέσεις φθονερών φίλων και έφυγε προς την Χάγην, τιμηθείς παρά του Δούκος της Οράγγης.

Εκεί έγνωρίσθη με τον Άγγλον πρεσβευτήν και κατά το 1632 έφυγε διά την Άγγλιαν, όπου έγένετο δεκτός εις τα ανάκτορα ως ζωγράφος του Βασιλέως Ιακώβου του Τρίτου.

Επιστρέψας εις την Άμβέρσαν εκλήθη εκ νέου υπό του Βασιλέως της Άγγλίας Καρόλου του Πρώτου, του φιλοτέχνου βασιλέως, ό όποιος του άπένευε τον τίτλον του ίππότης και τον έφιλοξένησεν εις τα ανάκτορα εύχαριστούμενος από την ώραίαν όμιλίαν του όσον και από την τέχνην του.

Εκεί τιμώμενος, θαυμαζόμενος και αγαπώμενος, παρά τας δυσκόλους εποχάς της Βασιλείας του Καρόλου, ήσθήνησε προσβληθείς από αρθρίτιδα, αποτέλεσμα της άτάκτου και φιληδονού ζωής, και άπέθανεν εις τα ανάκτορα των Μπλάκφριερς τώ 1641 μόλις τεσσαράκοντα τριών έτών και έτάφη μετά βασιλικών τιμών εις τον καθεδρικών ναόν του Αγίου Παύλου ό άπαράμιλλος προσωπογράφος.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Κάρολος Α' της Άγγλίας

[Μουσείον Λούβρου]